

**תזכיר חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין)
(תיקון – סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה-2025**

תזכיר חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – סמכות כריכת מזונות ילדים),

התשפ"ה-2025

א. שם החוק המוצע

חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה-2025.

ב. מטרת החוק המוצע, הצורך בו, עיקרי הוראותיו והשפעתו על הדין הקיים

מטרת החוק היא להבהיר – בניגוד לדעת הרוב שנפסקה לפני ימים אחדים בבג"ץ 5988/21 פלוני נ' פלונית (19.2.2025) – כי האמור בסעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 "הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים [...] יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ומזונות לילדי הזוג", כוונתו היא לסמכות דיון ב"כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, בעבר ובעתיד עד הגיעם לגיל בו אין ההורים מחויבים במזונותיהם, לרבות הוצאות למדורם, חינולם, רפואתם וכל הוצאה נוספת נדרשת, ולא רק כהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים".

התיקון המוצע לחוק ישים סוף להתרוצצות של בני זוג בין בתי הדין הרבניים ובין בתי המשפט לענייני משפחה בכל הקשור לכריכת מזונות ילדים בתביעות גירושין. על פי התיקון המוצע אפשר לכרוך תביעת מזונות של ילד בתביעת גירושין – בין תביעה של האב לדון במזונות הילד או תביעה של האם לדון בהשבת הוצאותיה עבור מזונות הילד ובין תביעת מזונות של הילד עצמו באמצעות אחד מהוריו – כשם שאפשר לכרוך תביעה להחזקת ילד ומשמורתו בתביעת גירושין, גם אם היא אינה מוגשת בשם הילד.

ג. השפעת החוק המוצע על התקציב ועל התקן המנהלי

אין השפעה על התקציב ועל התקן המנהלי.

ד. להלן נוסח החוק המוצע ודברי הסבר

הצעת חוק מטעם הנהלת בתי הדין הרבניים:

חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – סמכות כריכת מזונות ילדים), התשפ"ה-2025

תיקון סעיף 3 1. בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953¹ (להלן – החוק העיקרי) –

(א) האמור בסעיף 3 יסומן כסעיף קטן (א).

(ב) בחוק העיקרי, בסעיף 3(א), במקום המילים "מזונות לאשה ולילדי הזוג", יבוא – "מזונות לאשה ומזונות לילדי הזוג".

(ג) לאחר סעיף 3(א) לחוק העיקרי יבוא:

"(ב) לעניין סעיף זה "מזונות לילדי הזוג" – כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, בעבר ובעתיד עד הגיעם לגיל בו אין ההורים מחויבים במזונותיהם, לרבות הוצאות למדורם, חינוכם, רפואתם וכל הוצאה נוספת נדרשת, ולא רק כהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים".

תחולה 2. סעיף 3 לחוק העיקרי כנוסחו לפי חוק זה יחול גם על כריכת מזונות ילדים בתביעת גירושין שנעשתה לפני תחילת חוק זה.

דברי הסבר

מבוא סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953 (להלן – החוק), קובע: "הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האיש, יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג".

בשנים הראשונות שלאחר חקיקת החוק היה ברור לכול, כי כוונתו של סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים, לפיו "יהא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג", אינה משתמעת לשני פנים: מדובר בסמכות דיון מלאה בעניין מזונות הילדים. כך עולה מפרוטוקול דיוני ישיבת ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת (26.8.1953). גם בית המשפט העליון קבע בפסיקותיו כי בסעיף זה "נאמר במפורש כי שיפוט ייחודי זה משתרע על כל 'ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג'" (בג"ץ 170/56 דן רחמני נ' יפה רחמני ובית הדין הרבני האזורי, תל אביב-יפו, פ"ד יא 247 (1957), ההדגשה

¹ ס"ח תשי"ג, עמ' 165.

במקור). **השופט זילברג קבע: "מזונות הילדים אפילו אם הם נדרשים על-ידי הילדים גופם, ולא ההורים המתגרשים, נחשבים ל'ענין הכרוך בתביעת הגירושין'" (ביד"מ 1/60 אפרים וינטר נ' אלה מסייה בארי, פ"ד טו 1457 (1961)).**

בית המשפט הסביר כי הסיבה למתן סמכות רחבה זו בחוק לבית הדין הרבני במסגרת הליך הגירושין, היא "כדי שבני-הזוג יוכלו להסדיר בבת-אחת את כל עניניהם [...] ולא יצטרכו לפנות, לפני מתן הגט או לאחריו, לערכאות אחרות" (ביד"מ 1/60 וינטר דלעיל; ע"א 8/59 דוד גולדמן נ' צפורה גולדמן, פ"ד יג 1085 (1959); ע"א 501/64 אברהם וינשטוק נ' מרים וזהבה וינשטוק, פ"ד יט, 533 (1965), ועוד).

אלא שחרף לשון החוק וכוונת המחוקק, פירש השופט זוסמן בשנת 1969 את סמכות בית הדין בדרך מצמצמת, וקבע כי בנסיבות העניין שלפניו, התביעה שהוגשה לבית הדין הרבני לא הייתה תביעה למזונות הילדים, אלא תביעת האם ל'השבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים'. במסגרת זו, "ההורה, המוציא (או עומד להוציא) יציאות למזונות הילד, יכול לתבוע השבתם ממי שחייב לזון את הילד" (בר"ע 120/69 רות שרגאי ואה' נ' יהודה שרגאי, פ"ד כג(2), 171 (21.10.1969) (להלן: "הלכת שרגאי"). פרשנות זו נועדה למנוע את קיפוח האישה במקרים שהיא חשש שהיא תאולץ על ידי בעלה, או שאולצה על ידו, לוותר על שיעור מזונות הילדים הראוי בשל סחטנות גט. לכן ראה בית המשפט העליון את התביעה למזונות הילדים שהוגשה לבית המשפט המחוזי (דאז), כתביעה עצמאית של הילדים, אשר לא היו קשורים לתביעה להשבת הוצאות המזונות עבורם בבית הדין הרבני. אכן, באותה תקופה רווחה הדעה כי מזונות ילדים שנפסקו לחובת אב שאינו מחזיק בילדים היו נמוכים יותר בבתי הדין הרבניים מאשר הפסיקה המקובלת בבתי המשפט, ולפעמים הייתה מושפעת מדרישת הבעל להפחתת המזונות כתנאי מקדים למתן גט. מצב הדברים החלקי דאז כפי שתואר, אינו מצוי כלל היום.

בהלכת שרגאי עצמה קבע השופט זוסמן שאין פער בין פסיקתו ובין פסקי הדין בע"א 457/68 רבקה ובת-שבע שטיינברג, קטינות נ' שמעון שטיינברג, כג(1) 81 (1969) ובה"מ 322/64 משה לוי נ' זיויה לוי, יח(4) 577 (1964), באלו פסקי בית המשפט העליון כי אישה יכולה לייצג את ילדיה בתביעה למזונותיה כאפוטרופא שלהם, ואם עשתה כך, בין בתביעת הגירושין המקורית שלה או של בעלה ובין במהלך הדיון בתביעת הגירושין, כי אז יש לראות את תביעת המזונות של הילדים ככרוכה בתביעת הגירושין. השופט זוסמן הסביר כי השאלה היא עובדתית – אם אמנם הילד הוא צד או היה צד להליכים בבית-הדין הרבני, שבמקרה זה חסומה לו הדרך לתביעת מזונות בבית המשפט המחוזי עקב מעשה בית דין.

גם לאחר הלכת שרגאי ופרשנותה המצמצמת, היה ברור לבית המשפט כי במסגרת 'השבת מזונות ילדים' בין ההורים בית הדין הרבני מוסמך לדון במזונות ילדים באופן מלא, במסגרת כריכת מזונות הילדים לתביעת הגירושין, ועדיין "מאפשר סעיף 3 הנ"ל גם כריכת עניין המזונות של ילדי בני-הזוג המתדיינים בתביעת גירושין" (ע"א 118/80 לאה גבעולי נ' ירמיהו גבעולי (1980); ע"א 404/70 אליהו עברון נ' חיים עברון, פ"ד כה (1) 373 (1971)), וכי "תביעה למזונותיו של ילד יכול ותהיה משולבת בתביעת גירושין שבין ההורים" (בע"א 109/75 אמיר אברהם נ' אהרן אברהם, פ"מ כט (2) 690 (1975)). בתי המשפט פירשו במהלך השנים כי אף אחר הלכת שרגאי מוסמכים היו בתי הדין הרבניים לדון במזונות ילדים באופן מלא מכוח כריכה. בהרכב מורחב של שבעה שופטים, הבהירה המשנה לנשיא בית המשפט העליון דאז, השופטת נאור כי: "אף לבית הדין הרבני נתונה סמכות לדון במזונות ילדים... במקרים בהם עניין המזונות נכרך כדין בתביעת גירושין... סמכותו של בית הדין לדון במזונות הילדים היא כאמור סמכות ייחודית-מקורית, המוציאה את סמכותם של בתי המשפט לענייני משפחה". זאת, בלא שהדבר יסתור את הלכת שרגאי, לפיה הכריכה היא במסגרת "תביעת אחד מהוריהם להשבת הוצאות שהוציא בגין מזונות הילדים" (בבג"ץ 6929/10 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (2013), בפסקאות 13, 18 ו-24). כך חזרה וכתבה השופטת נאור בבג"ץ 8533/13 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (2014), שאף הוא היה בהרכב מורחב (בפסקה 29 לחוות דעתה). שוב חזר בית המשפט העליון בבג"ץ 5933/14 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול (2014) פעם נוספת וקבע כי "כבר נפסק כי מזונות קטינים הוא עניין הניתן לכריכה", בלא שהדבר יפגע ב"מעמדה העצמאי של תביעת הקטין" שבהלכת שרגאי. קביעה זו חזרה ואושררה ב-דנג"ץ 6454/14 פלונית נ' פלוני (2014) בה הבהיר הנשיא דאז א' גרוניס, כי "בפסק-הדין לא נקבעה הלכה חדשה... [ו]כפי שנפסק, ניתן לכרוך בתביעת גירושין את סוגיית מזונות הילדים".

כך נהגו במשך שנים הציבור הרחב ובתי הדין הרבניים. כך הראה גם מחקר שערכה הנהלת בתי הדין הרבניים ושהוצג על ידי הייעוץ המשפטי לשיפוט הרבני בפני בית המשפט העליון במסגרת ההליכים בבע"מ 7628/17 פלוני נ' פלונית, ובעתירות נוספות בעניין כריכת מזונות ילדים. בתיק בע"מ הנ"ל עלה, כי משנת 2010 (עת נכנסה מערכת המחשוב לתיקי בתי הדין הרבניים) עד נכון לשנה שקדמה לדיון בבית המשפט העליון באותו תיק, הוגשו ונדונו בבתי הדין הרבניים אלפים רבים של תביעות כרוכות שהוגשו בעניין מזונות ילדים, ואיש לא טען כי קיימת הגבלה על סמכות כריכת עניין מזונות ילדים בתביעת גירושין. עוד התברר כי התהפכה המגמה, ונשים הן הכורכות תביעה למזונות ילדים בתביעת גירושין בבית הדין הרבני, הרבה יותר מגברים.

והנה בפסק הדין בתיק בע"מ 7628/17 הנ"ל, בשנת 2019, הציע השופט מזוז בשולי חוות דעתו, באמרת אגב תחת הכותרת "עוללות", פרשנות חדשה אשר לא הוזכרה קודם בפסיקות בתי המשפט. פרשנות זו גולשת מעבר לאמור בהלכת שרגאי, ומצמצמת בצורה דרמטית את הסמכות שהוקנתה לבית הדין הרבני על ידי המחוקק אל המינימום. לדברי השופט מזוז, התביעה הנדונה במסגרת כריכת השבת הוצאות מזונות הילדים בבית הדין "היא [רק] להוצאות שההורה התובע כבר הוציא עבור מזונות הילדים, או הוצאות ידועות שהוא עומד להוציא בזמן הקרוב, כגון הוצאות קונקרטיות שהוא כבר התחייב או חויב להוציאם נכון לאותה עת". בכך למעשה הציע השופט מזוז לראות את סעיף 3 בחוק שיפוט בתי דין הרבניים כ"אות מתה".

בהמשך, כשנתיים לאחר מכן, הוציא בית הדין הרבני הגדול ביום 10.10.2021, פסק דין ארוך ומלומד בתיק 1250217/3, בו הסביר תוך הבאת אסמכתאות רבות מהחוק והפסיקה, כי חוות דעתו של השופט מזוז הייתה דעת יחיד ו'אמרת אגב', מה גם שניתנה במסגרת הליך בע"מ ולא בג"ץ. על כן, הבהיר בית הדין הרבני, כי בע"מ 7628/17 לא שינה את ההלכה והוא אינו מחייב את בתי הדין הרבניים להפסיק ולדון בכריכת מזונות ילדים במסגרת 'השבת מזונות בין ההורים'. כנגד פסק דין זה ופסקי דין נוספים של בתי הדין הרבניים שהסתמכו על פסק דינו של בית הדין הרבני הגדול, הוגשו כמה עתירות לבג"ץ. בעקבות כך הוציא בג"ץ ביום 1.3.23, לאחר דיון שערך, 'צו על תנאי' (במסגרת בג"ץ 5988/21, בג"ץ 7880/21, בג"ץ 8228/21 ובג"ץ 5652/22) "המורה למשיבים להתייצב וליתן טעם, מדוע לא יבוטלו החלטות בתי הדין הרבניים מושא העתירות, לנוכח הטענות בדבר היעדר סמכות של בתי הדין הרבניים לדון בתביעה למזונות ילדים (להבדיל מ"תביעה להשבת יציאות") שנכרכה בתביעת גירושין".

לאחרונה, ביום 19.2.2025, נתן בג"ץ את פסק דינו בעתירות אלו, וקבע בדעת הרוב בהתאם לפרשנותו המצמצמת של השופט מזוז, כי בית הדין הרבני אינו מוסמך לדון בתביעה לכריכת מזונות ילדים אלא רק במסגרת הצרה של השבת "הוצאות ידועות שהוא [ההורה] עומד להוציא בזמן הקרוב שאינן דורשות דיון והכרעה בסוגיה המהותית של החיוב במזונות", והוסיף כי בית הדין הרבני אף אינו מוסמך לפסוק מזונות זמניים. לא זו בלבד, אלא שעל פי דעת הרוב, "ככלל, תנאי לתביעת השבה הוא קיומו של פסק דין לחיוב במזונות שניתן בבית המשפט לענייני משפחה" (פסקה 21 לחוות דעתה של השופטת יעל וילנר). כלומר, לפי דעת הרוב בית הדין הרבני הוא אך מעין לשכת "הוצאה לפועל" של בית המשפט לענייני משפחה בכל הקשור ל"זוטי דברים" הקשורים למזונות ילדים בסמוך לסידור הגט בבית הדין. כל אלו, כאמור, על אף לשונו הברורה של המחוקק: "יהא לבית דין רבני

שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות **מזונות לאשה ולילדי הזוג**. לא יהיה מיותר לומר כי ארבע העתירות הנ"ל הוגשו על ידי גברים שהעדיפו את סמכות בית המשפט, בעוד המשיבות היו נשים שהעדיפו את בית הדין הרבני.

עם זאת השופטת וילנר כותבת בחוות דעתה בפסק הדין הנ"ל, ואליה הצטרפה השופטת רות רונן, כי היא אינה מביעה עמדה בנוגע לדין הרצוי ביחס לסמכות בית הדין הרבני לדון במזונות ילדים בדרך של כריכה, אלא מתייחסת "אך לדין המצוי, קרי: משמעות הלכת שרגאי". על פי האמור, יש בסיס לדעה כי בפסק הדין האמור לא נוצרה הלכה חדשה של בית המשפט העליון, ומדובר ביישום של הלכת שרגאי, **יישום שנשאר שנוי במחלוקת שופטים**, וקיימת אפשרות ריאליסטית ליישום שונה של הלכת שרגאי בהרכב אחר של בית המשפט העליון או במקרים אחרים בערכאות הדיוניות – בתי המשפט למשפחה ובתי הדין הרבניים.

כדי ליצור אחידות ולמנוע כל עמימות ואפשרות לפרשנות המצמצמת של דעת הרוב הנ"ל – המבטלת הלכה למעשה את הוראת סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים, בעניין סמכות בית הדין לדון בכריכת מזונות ילדים – מבקשת הצעת חוק זו להבהיר ולקבוע מפורשות, כי סמכות בית הדין בעניין זה היא לדון ב"כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, בעבר ובעתיד עד הגיעם לגיל בו אין ההורים מחויבים במזונותיהם, לרבות הוצאות למדורם, חינם, רפואתם וכל הוצאה נוספת נדרשת, ולא רק כהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים". אשר על כן, על פי ההבהרה שבתיקון זה, פסיקת מזונות ילדים בבית הדין במסגרת הכריכה אינה מאפשרת פתיחה מחדש של העניין בבית המשפט לענייני משפחה על ידי ההורה התובע מזונות ילדים כמייצג את הקטין.

זאת, כפי שסיכם וכתב יפה המלומד פרופ' א' מעוז ("כרוך" זה הכרוך על עקבנו" – על ה'כריכה' בתביעת הגירושין"), **עיוני משפט** 14 (1989) 101-134, עמ' 113), כי "**כריכת מזונותיהם של הילדים בתביעת-הגירושין בין ההורים לא רק שהיא מוכתבת על-ידי לשונו של סעיף 3 אלא אף רצויה, ברוב המקרים, לגופה... לא זו בלבד אלא דווקא בעניין זה 'בית-דין אביהם של יתומים'**".

סעיף 1 מוצע לתקן את מספור סעיפי החוק, כך שבתחילת סעיף 3 לחוק העיקרי, סעיף קטן (א) יגדיר את סמכות השיפוט הייחודי של בית הדין לדון בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, ואילו סעיף קטן (ב) יבהיר את היקף סמכות בית הדין בעניין מזונות ילדי הזוג.

משום שמזונות אישה ומזונות ילדי הזוג נחשבו לתביעות שונות, ולשם נוחות רצף הקריאה, מוצע

לתקן את נוסח סעיף 3 לחוק, כך שיובהר שמדובר בכריכת "מזונות לאשה ומזונות לילדי הזוג".

בתיקון זה מוצע להבהיר במפורש כי "מזונות ילדי הזוג" כוללים את "כלל ענייני צורכיהם הכלכליים של הילדים, בעבר ובעתיד עד הגיעם לגיל בו אין ההורים מחויבים במזונותיהם, לרבות הוצאות למדורם, חינכם, רפואתם וכל הוצאה נוספת נדרשת, ולא רק כהשבת הוצאות מזונות הילדים בין ההורים". לפי תיקון מוצע זה, סמכות בית הדין בפסיקת מזונות ילדים בכרוך לתביעת הגירושין מקיפה את כל עניין מזונות הילדים, כך שלפי סעיף 25(ב) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה-1995, 'כל עוד בית הדין הדתי דן' ונתן את פסק דינו בעניין, לא ניתן יהיה אז לפתוח שוב את עניין מזונות הילדים בתביעת ילד לבית המשפט לענייני משפחה (לרוב, על ידי אחד מהוריו כאפוטרופוס טבעי שלו).

סעיף 2 כאמור בדברי המבוא, בניגוד לעבר, נשים נוהגות לכרוך תביעה למזונות ילדים בתביעת גירושין בבית הדין. כדי למנוע פגיעה בנשים ובילדיהם שעניינם נכרך בעבר בבית הדין וניתנו לגביהם פסקי דין או שהם תלויים ועומדים, מוצע להבהיר במפורש כי הדין שהובהר בחוק זה, הקיים למעשה לפחות זה כעשר שנים, ימשיך לחול על תביעות למזונות ילדים שנכרכו לפני תחילת חוק זה, לרבות על פסקי דין שניתנו לפני התחילה.

גט

OVER

משפחה • משפט • ומה שביניהם

WWW.GET-OVER.CO.IL

